

Тема 1. Характеристика на съдебната власт

Съдебната власт се състои от съдии, прокурори и следователи. Тя защитава правата и законните интереси на гражданите, ЮЛ и държавата. Понятието съдебна власт включва дейностите по предварителното разследване, прокурорският надзор и правосъдието. Органите на съдебната власт са съдилищата, прокуратурата и следствието. Конституцията на РБ урежда само правните основи на съдебната власт, принципите на нейното устройство и функциониране. Цялостната и пълна уредба на СВ се намира в Закона за СВ и Гражданско процесонален кодекс.

Конституционните принципи на СВ са:

1. Независимост - според чл. 117 от Конституцията съдебната власт е независима и при осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона. Гаранции за независимостта на СВ са:

а/ несменяемостта на съдиите, следователите и прокурорите след навършването на три годишен стаж на длъжността, която заемат. Те могат да бъдат освободени само при оставка, пенсиониране, влязла в сила присъда за лишаване от свобода, както и трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си повече от 1 година;

б/ имунитет, гаранции за несменяемост - имунитета на магистратите съвпада с този на народните представители с тази разлика, че Висшия съдебен съвет може да снесе техния имунитет при доказано престъпление;

в/ несъвместимост - магистратите не могат същевременно да бъдат и народни представители, министри, кметове, общински съветници, адвокати, да заемат длъжности в други държавни органи или упражняват търговски дейност;

г/ деполитизираност;

д/ самостоятелен бюджет на СВ.

2. Законност - магистратите осъществяват своите функции само въз основа и в изпълнение на закона.

3. Равенство на гражданите пред закона и пред съда.

4. Състезателност - тъй като двете страни са равно поставени, чрез различни доказателства представят своите тези.

5. Право на защита през всички стадии на процеса и презумпция за невинност.

6. Демократично начало - участието на обществеността в лицето на съдебните заседатели при разглеждане на някои видове дела.

Тема 2. Принципи на правосъдната дейност.

Конституционните принципи на които се основава дейността на правораздавателните органи са класически за съвременното правосъдие. Извън въпроса за несменяемостта на кадрите, по който има различни конституционни решения в отделни страни, останалите принципи са моделирани по идентичен начин. Конституцията поставя на първо място предназначението на съдебната власт да защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата. Тази защита държавата осигурява и чрез други свои органи. В случая се касае за специализирана правна защита, посредством специфичните методи и средства на съдебната власт.

Съдебната власт е независима. Съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите, които формират тази власт, се подчиняват само на закона. Гаранциите

за тази независимост са осигурени от самата Конституцията. Определящ между тях се явява принципа на несменяемостта на съдиите, прокурорите и следователите, която се осъществява след навършване на тригодишен стаж на длъжността, която заемат.

Гаранция се явява и имунитетът на тези кадри, равен на този на народните представители. Той може да бъде свален при определени от закона случаи, с решение на Висшия съдебен съвет.

Независимостта се осигурява и с това, че съдебните актове не подлежат на отмяна от други звена на държавната власт, освен по реда на инстанционността и на извънредните способности за отмяна от самите органи на правосъдието.

Независимостта на съдебната власт се изразява още и с правото ѝ на самостоятелен бюджет, който се изготвя от Висшия съдебен съвет и се предлага на Народното събрание за одобряване в рамките на общия бюджет на държавата, без да подлежи на предварителен контрол от Министерския съвет или друг държавен орган.

Правосъдието се осъществява в името на народа. С този израз се подчертава принципът на народния суверенитет.

Конституцията установява принципа на публичността при разглеждане на делата. Отклоненията от този принцип се определят от закона и те произтичат от две основания - общественият интерес и личните интереси на страните в процеса. Ограниченията в наказателния процес са свързани с необходимостта от запазване на държавната тайна и с нравствеността, за да се предотврати разгласяване на факта от интимния живот на гражданите.

Конституцията утвърждава принципа на установяване на истината в съдебното производство. Този принцип е от определящо значение за правосъдието. Исканията пред правосъдните органи се основават на определени фактически обстоятелства. Те подлежат на доказване и в съответствие с тяхното наличие или отсъствие съдилищата правят своите правни изводи и постановяват своите актове, прилагайки закона.

Конституцията посочва, че актовете на правораздаването се мотивират. Мотивите служат за преценяване правилността на съдебния акт при упражнявания контрол върху него в хода на инстанционното разглеждане на делата.

Регламентирано е и правото на защита на лицата във всички стадии на процеса по ред определен със закон.

В кръга на разглежданите принципи е равенството на страните в процеса и създаване условия за състезателност между тях.

Важен процесуален принцип е, че обвиняемият се смята за невинен до установяване на противното с влязла в законна сила присъда. Този принцип има по-скоро морално съдържание.

Конституцията регламентира и правилото, че не се допускат ограничения на правата на обвиняемия, надхвърлящи необходимото за осъществяване на правосъдието.

Тема 3 Структура и организация на съдебната власт. Висш съдебен съвет-състав, избор, правомощия, организиране на работа

Съдебната власт се състои от съдии, прокурори и следователи.

Съдилищата имат следната структура: Районен съд, Окръжен съд, Административен съд, Апелативен съд, Върховен касационен съд, Върховен административен съд. Изграден е също Военен съд, приравнен на Окръжен съд и Военно-апелативен съд.

Структурата на прокуратурата съответства на тази на съда. Тя се състои от Главен прокурор, Върховна касационна прокуратура, Върховна административна прокуратура, Апелативна прокуратура, Военно-апелативна прокуратура, Окръжна прокуратура, Военно-окръжна прокуратура, Районна прокуратура.

Следствените служби са: Специализирана следствена служба и Окръжна следствена служба, които се ръководят от директори.

Съдебната власт осъществява правосъдието в държавата.

Организацията на съдебната власт се осъществява от Висш съдебен съвет. Той е нов държавен орган. Съветът се формира като колегиален, централен и със специална компетентност държавен орган. Съставът му е от 25 членове-юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко петнадесет години юридически стаж, от които поне пет години като съдия, прокурор, следовател или хабилитиран научен работник по право. Членове по право са председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и Главният прокурор. Те се назначават от президента по предложение на Висшия съдебен съвет с мандат седем години. Президентът може да отклони веднъж направено предложение за назначаване, но ако се направи повторно предложение със същата кандидатура, той е задължен да назначи лицето. Въпросът е решен идентично с отлагателното вето на президента спрямо гласуваните от Народното събрание закони. Останалите членове на Съвета се избират както следва: 11 души - от Народното събрание и 11 души - от съдебната власт, на делегатски събрания на прокурори, съдии и следователи. Съдиите избират шест, прокурорите - трима, а следователите - двама от своите състави, за членове на Висшия съдебен съвет.

Висшият съдебен съвет вече не е мандатен орган, а е постоянно действащ. Предсрочното освобождаване на избран член става с решение на органа, който го е избрал, по негово искане; при наличие на влязла в сила присъда за извършено умишлено престъпление; при фактическа трайна невъзможност да изпълнява задължението си повече от шест месеца; при поставяне под пълно или ограничено запрещение. Освобождаването става по предложение на Висшия съдебен съвет, по искане на една пета от народните представители за квотата, избрана от Народното събрание или на една пета от състава на съда, съответно на прокуратурата и следствието - за членовете, избрани от квотата на съдебната власт. Изборът на нов член става по реда, по който е избран освободеният и е до края на неговия мандат.

Висшият съдебен съвет има кадрови, организаторски и контролни функции. Той назначава, повишава, понижава, премества и освобождава от длъжност кадрите на съдебната власт; определя техните възнаграждения, щата им, съдебните райони и седалищата на съдилищата. Той изготвя проектобюджета на съдебната власт и контролира изпълнението му; произнася се по решения по дисциплинарни дела срещу кадрите на съдебната власт; изслушва ежегодно информация за дейността на ведомствата на тази власт. Съветът установява основанията за предсрочно освобождаване на председателите на Върховния касационен и Върховния административен съд и Главния прокурор, след което предлага на президента тяхното освобождаване. Тези основания са: подаване на оставка; трайна фактическа невъзможност да изпълняват правомощията си поради тежко заболяване; влизане на присъда в сила, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление от общ характер; несъвместимост с длъжности и дейности, посочени в закона, която се отнася за всички членове на Съвета: народни представители, кметове или общински съветници; членове на политически партии и организации, както и членове на синдикални организации извън системата на съдебната власт.

ВСС взема решения при кворум поне две трети от членовете му, с обикновено мнозинство от присъстващите и с явно гласуване, освен когато Конституцията и законът изискват друго. Заседанията се председателстват от министъра на правосъдието без право на глас. В негово отсъствие тази негова функция се изпълнява последователно от председателя на ВКС, председателя на ВАС и Главния прокурор. Решенията на Съвета могат да се обжалват пред Върховния административен съд.

Тема 4. СЪДИЛИЩА, ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ. СТРУКТУРА И КОМПЕТЕНЦИИ.

Правосъдието в България се осъществява от Върховен касационен съд, Върховен административен съд, Апелативни съдилища, Окръжни съдилища, Административни съдилища, Районни съдилища. Съдебната власт осъществява правосъдието в държавата. Спецификата на тази държавна функция се състои главно в следното:

- тя се провежда от определени държавни органи - съдилища, самостоятелно или с участието на прокурори и следователи, съобразно характера на конкретните случаи;

- дейността е процесуална; провежда се в рамките на определено от закона производство, което е строго фиксирано. Нарушаването на процесуалните норми създава пороци на съдебните актове, които при определени предпоставки водят до тяхната отмяна;

- съдилищата не се самосезират. Те решават казусите, които се представят пред тях по посочения от закона ред от заинтересованите правни субекти;

- по своята същност съдилищата разрешават преди всичко правни спорове от гражданскоправен и административноправен характер и реализират наказателната отговорност на извършители на престъпления. В тия случаи те подсумират, подвеждат, установените факти по спора към съответните правни норми и налагат правните последици, установени в тях. Дейността на съдилищата (и на другите органи - прокуратурата и следствени служби) е правоприложна. Тя е такава и когато съдилищата извършват охранителни действия - установяват факти с правно значение, обявяват отсъствие или смърт на едно лице, осъществяват нотариални действия, вписват юридически лица и фирми на граждани. Със своите правомощия съдилищата осъществяват правна защита на правата и законните интереси на правните субекти и са едни от гарантиращите фактори за законността в държавата;

- съдебната дейност е инстанционна. Съдебните актове подлежат на контрол по реда на обжалването и на другите форми на тяхното "атакуване" пред по-горестоящи съдебни органи. С това се създават определени, макар и не абсолютни, гаранции за произнасяне на законосъобразни и обосновани съдебни актове;

- съдебната дейност се реализира от специалисти-съдии, а в определени случаи - с участието и на съдебни заседатели.

- в съдебната дейност прокуратурата се привлича като инициатор на образуваното наказателно съдебно производство от общ характер и участва в него до окончателното изтърпяване на присъдите; също - като инициатор на други производства, определени със закон и като участник в производства, образувани по инициатива на други правни субекти, в защита на обществен интерес.

В съдебната дейност следствените служби участват като органи, които осъществяват предварителното производство за разкриване на извършени престъпления от общ характер и на техните извършители. Те са онзи “авнагард”, без който не може да се реализира наказателната отговорност на виновните лица;

- съдебните актове имат качество на присъдено нещо. Съдилищата са обвързани със своите решения и не могат по свой почин да ги коригират. Между страните по спора, на същото основание и по същия предмет, въпросите не могат да се пререшават.

Съдилищата осъществяват дейността си съобразно принципа на инстанционността. Основен първоинстанционен съд се явява Районният съд. На него са подсъдни всички дела, с изключение на тези, които са подсъдни на други съдилища като първа инстанция. Съгласно Гражданския процесуален кодекс, Окръжният съд, като първа инстанция, разглежда иски за установяване или оспорване на произход (майчинство и бащинство), прекратяване на осиновяване, поставяне под запрещение или отменяването му; иски по граждански и търговски дела, с цена на иска над 10 000 лева, с някои изключения; иски, които по други закони подлежат на разглеждане от Окр. съд и др. Съгласно НПК, Окръжният съд, като първа инстанция, разглежда и наказателни дела от общ характер, с по-висока степен на обществена опасност - престъпления против републиката, умишлено убийство, особено тежки случаи на изнасилване, квалифицирани (утежнени) случаи на грабеж и др. На Върховния съд като първа инстанция са подсъдни делата за престъпления, извършени от членове на правителството, съдии, съдебни заседатели, прокурори, следователи при или по повод изпълнение на служебните им задължения.

Окр. съд е въззивна (втора) инстанция спрямо делата, разгледани от районните съдилища; Апелативният съд е такава инстанция спрямо делата, разгледани от окръжните съдилища като първа инстанция. Върховният съд е касационна инстанция спрямо въззивните решения на окръжните и апелативните съдилища. Върховният административен съд разглежда като първа инстанция дела, образувани по жалби на лица и прокурорски протести срещу актове на Министерския съвет, министри, ръководители на ведомства, непосредствено подчинени на Министерския съвет, областни управители, БНБ и други актове, посочени в отделни закони. Той се явява касационна инстанция спрямо делата, респ. решенията на окръжните съдилища от административен характер, образувани и решени по жалби срещу административни актове. И двете върховни съдилища разглеждат съдебни производства, образувани по извънредните способности за отмяна на влезли в сила решения.

Тема 5. Районен съд-структура и компетентност, ръководство

Със своите правомощия съдилищата осъществяват правна защита на правата и законните интереси на правните субекти и са едни от гарантиращите фактори за законността в държавата. Съдилищата осъществяват дейността си съобразно принципа на инстанционността. Основен първоинстанционен съд се явява Районният съд. На него са подсъдни всички дела, с изключение на тези, които са подсъдни на други съдилища като първа инстанция. Постановените съдебни актове могат да се обжалват пред съответния Окръжния съд, който е въззивната инстанция. Част от делата на Районния съд, а именно наказателно-административните дела и делата по закона за собствеността, подлежат на касационно обжалване пред новосъздадените Административни съдилища, които са с район на действие на окръжните съдилища, т.е. те са 28 на брой.

Районният съд се състои от съдии и се ръководи от председател, който е и административен ръководител. Председателят на Районния съд : 1. Осъществява общо организационно и административно ръководство, отговаря за дейността на съда и го представлява; 2. Изготвя годишен доклад за дейността на съда и го изпраща на Висшия съдебен съвет; 3. В края на всяко шестмесечие подготвя и предоставя на инспектората при Министерството на правосъдието информация за образуването и движението на преписките и делата на съдиите, държавните съдебни изпълнители и съдиите по вписванията при съда; 4. Разпределя работата между съдиите и участва в съдебни заседания; 5. Ръководи и контролира работата на държавните съдебни изпълнители, на бюрата за съдимост към съда и на съдиите по вписванията; 6. Назначава и освобождава от длъжност служителите в съда и организира работата на отделните служби. Председателят на Районния съд се замества от Зам. Председател.

Дейността на съда се подпомага от съдебната администрация. Съдебната администрация е обща и специализирана. Общата администрация подпомага техническото обслужване на съда и е организирана в следните служби : „Финансова и счетоводна дейност”, „Човешки ресурси”, „Информационно обслужване и технологии”, „Управител съдебни сгради”. Специализираната администрация подпомага Председателя на съда и съдебната дейност и е организирана в следните служби : „Регистратура”, „Деловодство”, „Съдебни секретари”, „Архив”, „Връчване на съдебни книжа и призовки”. Съгласно „Правилника за организация на съдебната администрация при районните, окръжните, административните, апелативните, военноапелативните

съдилища”, служителите се назначават след проведен конкурс.

При районния съд има районна прокуратура.

Районният съд разглежда делата в състав от съдия и двама съдебни заседатели, освен ако в закона е предвидено друго. Съдиите постановяват своите съдебни актове „в името на народа”. С този израз се подчертава принципът на народния суверенитет. Когато постановяват своите актове съдиите се мотивират. Това изискване е правило в процесуалното ни право. С мотивите си съдът посочва какви обстоятелства приема за установени, въз основа на какви доказателства и какви са правните съображения за взетото решение. Мотивите служат за преценяване правилността на съдебния акт при упражнявания контрол върху него в хода на инстанционното разглеждане на делата. Съдебните актове на районния съд подлежат на обжалване пред по-горната, въззивна инстанция – Окръжния съд.

Тема 6. Окръжен съд-структура и компетентност, ръководство

Със своите правомощия съдилищата осъществяват правна защита на правата и законните интереси на правните субекти и са едни от гарантиращите фактори за законността в държавата. Съдилищата осъществяват дейността си съобразно принципа на инстанционността. Има 28 окръжни съдилища. Правораздавателната компетентност на Окръжния съд се определя най-общо така: Наказателни дела : На Окръжния съд, като първа инстанция, са подсъдни делата за престъпления против Републиката, умишлени убийства, квалифицирани грабежи, контрабанда, изготвяне на неистински парични знаци, държане и разпространение на наркотични вещества и други. За останалите наказателни дела първа инстанция е Районният съд, а втора /въззивна/ - Окръжният.

Граждански дела

: На Окръжния съд, като първа инстанция, са подсъдни исковите за установяване или оспорване на произход, за прекратяване на осиновяване, за поставяне под запрещение или отменянето му, както и исковите по граждански и търговски дела с цена над 10 000 лева и други отделни искове. Всички останали граждански дела са подсъдни на Районните съдилища, като първа инстанция, но за тях второинстанционен /въззивен/ съд е Окръжният.

Търговски дела

: Освен че разглежда и решава спорове между търговци с цена на иска над 10 000 лева, Окръжният съд е и регистърен съд, в който се образуват и фирмени дела по възникване и промяна на търговци, както и на юридически лица с нестопанска цел,

жилищно-строителни кооперации и адвокатски дружества. От 01.07.2007 г. търговската регистрация ще се осъществява от Агенцията по вписванията към Министерство на правосъдието, съобразно Закона за търговския регистър. Постановените съдебни актове могат да се обжалват пред съответния Апелативен съд, който е въззивната инстанция.

Окръжният съд се състои от съдии и се ръководи от председател, който е и административен ръководител. Председателят на Окръжния съд : 1. Осъществява общо организационно и административно ръководство, отговаря за дейността на съда и го представява; 2. Изготвя годишен доклад за дейността на съда и го изпраща на Висшия съдебен съвет; 3. В края на всяко шестмесечие подготвя и предоставя на инспектората при Министерството на правосъдието информация за образуването и движението на преписките и делата на съдиите, 4. Разпределя работата между съдиите и участва в съдебни заседания; 5. Назначава и освобождава от длъжност служителите в съда и организира работата на отделните служби. Председателят на Окръжния съд се замества от Зам. Председател.

Дейността на съда се подпомага от съдебната администрация. Съдебната администрация е обща и специализирана. Общата администрация подпомага техническото обслужване на съда и е организирана в следните служби : „Финансова и счетоводна дейност”, „Човешки ресурси”, „Информационно обслужване и технологии”, „Управител съдебни сгради”. Специализираната администрация подпомага Председателя на съда и съдебната дейност и е организирана в следните служби : „Регистратура”, „Деловодство”, „Съдебни секретари”, „Архив”, „Връчване на съдебни книжа и призовки”. Съгласно „Правилника за организация на съдебната администрация при районните, окръжните, административните, апелативните, военноапелативните съдилища”, служителите се назначават след проведен конкурс.

При Окръжния съд има Окръжна прокуратура.

Окръжният съд разглежда делата в състав от съдия и двама съдебни заседатели, или в състав от трима съдии, освен ако в закона е предвидено друго. Съдиите постановяват своите съдебни актове „в името на народа”. С този израз се подчертава принципът на народния суверенитет. Когато постановяват своите актове съдиите се мотивират. Това изискване е правило в процесуалното ни право. С мотивите си съдът посочва какви обстоятелства приема за установени, въз основа на какви доказателства и какви са правните съображения за взетото решение. Мотивите служат за преценяване правилността на съдебния акт при упражнявания контрол върху него в хода на

инстанционното разглеждане на делата. Съдебните актове на Окръжния съд подлежат на обжалване пред по-горната, въззивна инстанция – Апелативния съд, а касационна инстанция е Върховен касационен съд.

Тема 7. Административен съд-структура и компетентност, ръководство

Със своите правомощия съдилищата осъществяват правна защита на правата и законните интереси на правните субекти и са едни от гарантиращите фактори за законността в държавата. Съдилищата осъществяват дейността си съобразно принципа на инстанционността. **С приемането на първия за България Административно-процесуален кодекс, приет от 40-то Народно събрание на 29 март 2006 г., съгласно параграф 4, ал.3 , се създадоха специализирани административни съдилища.**

Има 28 администр. съдилища, които са с район на действие на окръжните.

Правораздавателната компетентност на Административния съд се определя най-общо така: 1) Административни дела : дела по ЗАП и ЗУТ; данъчни и митнически дела; дела по социално и здравно осигуряване; реституционни дела по ЗОСОНИ; дела по Закона за българските документи за самоличност; дела по ЗООС, ЗВ и ЗОГФ; дела срещу уволнения на държавни служители и кадрови военнослужещи съответно по ЗДСл., ЗМВР и ЗОВС; 2) *Наказателни дела* : дела по ЗАНН, свързани с отговорността на юридическите лица за незаконосъобразни актове и действия на техните органи. Наказателно-административните дела се разглеждат пред Административния съд като касационна инстанция. Първа инстанция е Районния съд.

Съдебното производство по административни дела е двуинстанционно - първоинстанционно и касационно. Постановените съдебни актове по административните дела могат да се обжалват пред Върховния административен съд, който е касационната инстанция.

Административният съд се състои от съдии и се ръководи от председател, който е и административен ръководител. Председателят на Административния съд : 1. Осъществява общо организационно и административно ръководство, отговаря за дейността на съда и го представлява; 2. Изготвя годишен доклад за дейността на съда и го изпраща на Висшия съдебен съвет; 3. В края на всяко шестмесечие подготвя и предоставя на инспектората при Министерството на правосъдието информация за

образуването и движението на преписките и делата на съдиите, 4. Разпределя работата между съдиите и участва в съдебни заседания; 5. Назначава и освобождава от длъжност служителите в съда и организира работата на отделните служби. Председателят на Административния съд се замества от Зам. Председател. Могат да бъдат обособени административна и касационна колегия.

Дейността на съда се подпомага от съдебната администрация. Съдебната администрация е обща и специализирана. Общата администрация подпомага техническото обслужване на съда и е организирана в следните служби : „Финансова и счетоводна дейност”, „Човешки ресурси”, „Информационно обслужване и технологии”, „Управител съдебни сгради”. Специализираната администрация подпомага Председателя на съда и съдебната дейност и е организирана в следните служби : „Регистратура”, „Деловодство”, „Съдебни секретари”, „Архив”, „Връчване на съдебни книжа и призовки”. Съгласно „Правилника за организация на съдебната администрация при районните, окръжните, административните, апелативните, военноапелативните съдилища”, служителите се назначават след проведен конкурс.

В заседанията на Административния съд участва окръжния прокурор.

Административният съд разглежда административните дела еднолично, освен ако в закона е предвидено друго, а касационните дела в троен състав. Съдиите постановяват своите съдебни актове „в името на народа”. С този израз се подчертава принципът на народния суверенитет. Когато постановяват своите актове съдиите се мотивират. Това изискване е правило в процесуалното ни право. С мотивите си съдът посочва какви обстоятелства приема за установени, въз основа на какви доказателства и какви са правните съображения за взетото решение. Мотивите служат за преценяване правилността на съдебния акт при упражнявания контрол върху него в хода на инстанционното разглеждане на делата. Съдебните актове по първоинстанционните дела на Административния съд подлежат на обжалване пред по-горната, касационна инстанция – Върховен административен съд.

Тема 8. Военен съд-структура и компетентност.

Със своите правомощия съдилищата осъществяват правна защита на правата и законните интереси на правните субекти и са едни от гарантиращите фактори за законността в държавата. Съдилищата осъществяват дейността си съобразно

принципа на инстанционността.

Подсъдността на военните съдилища е регламентирана в **Наказателно-процесуалния кодекс (НПК)**. На военните съдилища са подсъдни делата за престъпления, извършени от:

1. военнослужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на РБългария ;
 2. генерали, офицери и лица от сержантския и редовия състав от други министерства и ведомства;
 3. резервистите при участие в учебно-мобилизационни мероприятия или при изпълнение на активна служба в постоянния резерв;
 4. сътрудниците на органите от ведомствата по т. 1 и 2 при или по повод изпълнение на възложените им задачи;
-
5. гражданските лица на служба в Министерството на отбраната, в Българската армия и в структурите на подчинение на министъра на отбраната, в Министерството на вътрешните работи, в Националната служба за охрана и в Националната разузнавателна служба при или по повод изпълнение на службата им.

Делата, решени от военните съдилища, се разглеждат като въззивна инстанция от Военно-апелативния съд, а като касационна инстанция - от Върховния касационен съд, който разглежда и предложенията за възобновяване на наказателните дела на военните съдилища.

Военият съд се състои от съдии и се ръководи от председател, който е и административен ръководител. Председателят на Воения съд : 1. Осъществява общо организационно и административно ръководство, отговаря за дейността на съда и го представлява; 2. Изготвя годишен доклад за дейността на съда и го изпраща на Висшия съдебен съвет; 3. В края на всяко шестмесечие подготвя и предоставя на инспектората при Министерството на правосъдието информация за образуването и движението на преписките и делата на съдиите, 4. Разпределя работата между съдиите и участва в съдебни заседания; 5. Назначава и освобождава от длъжност служителите в съда и организира работата на отделните служби. Председателят на Воения съд се замества от Зам. Председател.

Дейността на съда се подпомага от съдебната администрация. Съдебната администрация е обща и специализирана. Общата администрация подпомага техническото обслужване на съда и е организирана в следните служби : „Финансова и счетоводна дейност”, „Човешки ресурси”, „Информационно обслужване и технологии”, „Управител съдебни сгради”. Специализираната администрация подпомага Председателя на съда и съдебната дейност и е организирана в следните служби : „Регистратура”, „Деловодство”, „Съдебни секретари”, „Архив”, „Връчване на съдебни книжа и призовки”. Съгласно „Правилника за организация на съдебната администрация при районните, окръжните, административните, апелативните, военноапелативните съдилища”, служителите се назначават след проведен конкурс.

Съдиите постановяват своите съдебни актове „в името на народа”. С този израз се подчертава принципът на народния суверенитет. Когато постановяват своите актове съдиите се мотивират. Това изискване е правило в процесуалното ни право. С мотивите си съдът посочва какви обстоятелства приема за установени, въз основа на какви доказателства и какви са правните съображения за взетото решение. Мотивите служат за преценяване правилността на съдебния акт при упражнявания контрол върху него в хода на инстанционното разглеждане на делата. Съдебните актове по първоинстанционните дела на Военния съд подлежат на обжалване пред по-горната, въззивна инстанция – Военно-апелативен съд, а техните актове подлежат на обжалване пред ВКС.

Тема 9. АПЕЛАТИВЕН СЪД – СТРУКТУРА И КОМПЕТЕНЦИИ

Със своите правомощия съдилищата осъществяват правна защита на правата и законните интереси на правните субекти и са едни от гарантиращите фактори за законността в държавата. Съдилищата осъществяват дейността си съобразно принципа на инстанционността. Съществуват 9 Апелативни съдилища. Правораздавателната компетентност на Апелативния съд се определя най-общо така : Апелативният съд разглежда делата, образувани по жалби и протести срещу първоинстанционните актове на окръжните съдилища в неговия съдебен район. Апелативният съд заседава в състав от трима съдии, освен ако в закон е предвидено друго. Постановените съдебни актове на Апелативния съд подлежат на обжалване пред Върховен касационен съд. Апелативният съд се състои от граждански, търговски и наказателни отделения.

Апелативният съд ръководи и контролира дейността на окръжните съдилища от своя съдебен район, като:

1. осъществява организационно ръководство за усъвършенстване на дейността им;
2. извършва периодично ревизии на тяхната работа;
3. анализира и обобщава своята и на окръжните съдилища съдебна практика;
4. 4. организира повишаването на квалификацията на съдиите.

Апелативният съд се състои от съдии и се ръководи от председател, който е и административен ръководител. Председателят на Военния съд : 1. Осъществява общо организационно и административно ръководство, отговаря за дейността на съда и го представлява; 2. Изготвя годишен доклад за дейността на съда и го изпраща на Висшия съдебен съвет; 3. В края на всяко шестмесечие подготвя и предоставя на инспектората при Министерството на правосъдието информация за образуването и движението на преписките и делата на съдиите, 4. Разпределя работата между съдиите и участва в съдебни заседания; 5. Назначава и освобождава от длъжност служителите в съда и организира работата на отделните служби. Председателят на Военния съд се замества от Зам. Председател.

Дейността на съда се подпомага от съдебната администрация. Съдебната администрация е обща и специализирана. Общата администрация подпомага техническото обслужване на съда и е организирана в следните служби : „Финансова и счетоводна дейност”, „Човешки ресурси”, „Информационно обслужване и технологии”, „Управител съдебни сгради”. Специализираната администрация подпомага Председателя на съда и съдебната дейност и е организирана в следните служби : „Регистратура”, „Деловодство”, „Съдебни секретари”, „Архив”, „Връчване на съдебни книжа и призовки”. Съгласно „Правилника за организация на съдебната администрация при районните, окръжните, административните, апелативните, военноапелативните съдилища”, служителите се назначават след проведен конкурс.

В заседанията на Апелативния съд участва апелативен прокурор.

Съдиите постановяват своите съдебни актове „в името на народа”. С този израз се подчертава принципът на народния суверенитет. Когато постановяват своите актове съдиите се мотивират. Това изискване е правило в процесуалното ни право. С мотивите си съдът посочва какви обстоятелства приема за установени, въз основа на какви доказателства и какви са правните съображения за взетото решение. Мотивите служат за преценяване правилността на съдебния акт при упражнявания контрол върху него в хода на инстанционното разглеждане на делата. Съдебните актове по делата на Апелативния съд подлежат на обжалване пред по-горната, касационна инстанция –

Върховен касационен съд.

Тема 10. ВОЕННОАПЕЛАТИВЕН СЪД

Със своите правомощия съдилищата осъществяват правна защита на правата и законните интереси на правните субекти и са едни от гарантиращите фактори за законността в държавата. Съдилищата осъществяват дейността си съобразно принципа на инстанционността. Правораздавателната компетентност на Военно-апелативният съд е да разглежда делата, образувани по жалби и протести срещу актове на военните съдилища от цялата страна. В заседанията на Военно-апелативния съд участва има военно-апелативна прокуратура.

Военно-апелативният съд ръководи и контролира дейността на окръжните съдилища от своя съдебен район, като:

1. осъществява организационно ръководство за усъвършенстване на дейността им;
2. извършва периодично ревизии на тяхната работа;
3. анализира и обобщава своята и на окръжните съдилища съдебна практика;
4. 4. организира повишаването на квалификацията на съдиите.

Военно-апелативният съд се състои от съдии и се ръководи от председател, който е и административен ръководител. Председателят на Военния съд : 1. Осъществява общо организационно и административно ръководство, отговаря за дейността на съда и го представлява; 2. Изготвя годишен доклад за дейността на съда и го изпраща на Висшия съдебен съвет; 3. В края на всяко шестмесечие подготвя и предоставя на инспектората при Министерството на правосъдието информация за образуването и движението на преписките и делата на съдиите, 4. Разпределя работата между съдиите и участва в съдебни заседания; 5. Назначава и освобождава от длъжност служителите в съда и организира работата на отделните служби. Председателят на Военния съд се замества от Зам. Председател.

Дейността на съда се подпомага от съдебната администрация. Съдебната администрация е обща и специализирана. Общата администрация подпомага техническото обслужване на съда и е организирана в следните служби : „Финансова и счетоводна дейност”, „Човешки ресурси”, „Информационно обслужване и технологии”,

„Управител съдебни сгради”. Специализираната администрация подпомага Председателя на съда и съдебната дейност и е организирана в следните служби : „Регистратура”, „Деловодство”, „Съдебни секретари”, „Архив”, „Връчване на съдебни книжа и призовки”. Съгласно „Правилника за организация на съдебната администрация при районните, окръжните, административните, апелативните, военноапелативните съдилища”, служителите се назначават след проведен конкурс.

В заседанията на Военно-апелативния съд участва военно-апелативен прокурор.

Съдиите постановяват своите съдебни актове „в името на народа”. С този израз се подчертава принципът на народния суверенитет. Когато постановяват своите актове съдиите се мотивират. Това изискване е правило в процесуалното ни право. С мотивите си съдът посочва какви обстоятелства приема за установени, въз основа на какви доказателства и какви са правните съображения за взетото решение. Мотивите служат за преценяване правилността на съдебния акт при упражнявания контрол върху него в хода на инстанционното разглеждане на делата. Съдебните актове по делата на Военно-апелативния съд подлежат на обжалване пред по-горната, касационна инстанция – Върховен касационен съд.

Тема 11. ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД /ВКС/

Със своите правомощия съдилищата осъществяват правна защита на правата и законните интереси на правните субекти и са едни от гарантиращите фактори за законността в държавата. Съдилищата осъществяват дейността си съобразно принципа на инстанционността. Най-висшата съдебна инстанция това е Върховен касационен съд. Върховният касационен съд е третата и последна инстанция в съдебната власт на Република България. Разглежда жалби и протести срещу актове на окръжните съдилища, когато същите са действали като въззивна инстанция, и срещу актове на апелативните съдилища. При възникване на въпрос за конституционност, съдът може да го отнесе до Конституционния съд.

Върховният касационен съд заседава в състав от трима съдии.

Наказателната, гражданската и търговската колегии издават тълкувателни решения за осигуряване еднаквото и точно приложение на закона.

Върховният касационен съд се състои от председател и трима заместник председатели. Председателят е и административен ръководител на съда. Във Върховният касационен съд има обособени наказателни, граждански и търговски колегии. Председателят на ВКС : 1. Осъществява общо организационно и административно ръководство, отговаря за дейността на съда и го представлява; 2. Изготвя годишен доклад за дейността на съда и го изпраща на Висшия съдебен съвет; 3. В края на всяко шестмесечие подготвя и предоставя на инспектората при Министерството на правосъдието информация за образуването и движението на преписките и делата на съдиите, 4. Разпределя работата между съдиите и участва в съдебни заседания; 5. Назначава и освобождава от длъжност служителите в съда и организира работата на отделните служби. Председателят на ВКС се замества от Зам. Председателите.

Дейността на съда се подпомага от съдебната администрация. Съдебната администрация е организирана от „Правилника за организация на работата на администрацията на ВКС“. Администрацията се ръководи от главен секретар. Създаден е кабинет на председателя. Във ВКС има съдебни помощници. Съдебната администрация е обща и специализирана. Общата администрация подпомага техническото обслужване на съда и е организирана в следните служби : „Финансова и счетоводна дейност“, „Човешки ресурси“, „Информационно обслужване и технологии“, „Управител съдебни сгради“. Специализираната администрация подпомага Председателя на съда и съдебната дейност и е организирана в следните служби : „Регистратура“, „Деловодство“, „Съдебни секретари“, „Архив“, „Връчване на съдебни книжа и призовки“.

В заседанията на Върховен касационен съд участва Върховна касационна прокуратура.

Съдиите постановяват своите съдебни актове „в името на народа“. С този израз се подчертава принципът на народния суверенитет. Когато постановяват своите актове съдиите се мотивират. Това изискване е правило в процесуалното ни право. С мотивите си съдът посочва какви обстоятелства приема за установени, въз основа на какви доказателства и какви са правните съображения за взетото решение.

Тема 12. ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

Със своите правомощия съдилищата осъществяват правна защита на правата и законните интереси на правните субекти и са едни от гарантиращите фактори за

законността в държавата. Съдилищата осъществяват дейността си съобразно принципа на инстанционността.

Върховният административен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите в административното правораздаване.

Върховният административен съд разглежда жалби и протести срещу актове на Министерския съвет, министър-председателя, заместник министър-председателите, министри, ръководители на други ведомства, непосредствено подчинени на Министерския съвет, актове на Висшия съдебен съвет, актове на Българската народна банка, актове на областните управители, както и други актове, посочени в закон; произнася се по спорове за законосъобразността на подзаконови нормативни актове; проверява като касационна инстанция съдебни актове, постановени по административни дела и разглежда молби за отмяна на влезли в сила съдебни решения по административни дела.

Върховният административен съд се състои от председател и заместник председатели. Председателят е и административен ръководител на съда. Съгласно чл. 93 от Закона за съдебната власт Върховният административен съд се състои от две колегии, в които има отделения. Заместниците на председателя заедно с него ръководят колегиите.

Председателят на ВАС : 1. Осъществява общо организационно и административно ръководство, отговаря за дейността на съда и го представлява; 2. Изготвя годишен доклад за дейността на съда и го изпраща на Висшия съдебен съвет; 3. В края на всяко шестмесечие подготвя и предоставя на инспектората при Министерството на правосъдието информация за образуването и движението на преписките и делата на съдиите, 4. Разпределя работата между съдиите и участва в съдебни заседания; 5. Назначава и освобождава от длъжност служителите в съда и организира работата на отделните служби. Председателят на ВАС се замества от Зам. Председателите.

Дейността на съда се подпомага от съдебната администрация. Съдебната администрация е организирана от „Правилника за администрацията на ВАС“. Администрацията се ръководи от главен секретар. Създаден е кабинет на председателя. Във ВАС има съдебни помощници. Съдебната администрация е обща и специализирана. Общата администрация подпомага техническото обслужване на съда и е организирана в следните служби : „Финансова и счетоводна дейност“, „Човешки ресурси“, „Информационно обслужване и технологии“, „Управител съдебни сгради“. Специализираната администрация подпомага Председателя на съда и съдебната дейност и е организирана в следните служби : „Регистратура“, „Деловодство“, „Съдебни

секретари”, „Архив”, „Връчване на съдебни книжа и призовки”.

В заседанията на Върховен административен съд участва Върховна административна прокуратура.

Съдиите постановяват своите съдебни актове „в името на народа”. С този израз се подчертава принципът на народния суверенитет. Когато постановяват своите актове съдиите се мотивират. Това изискване е правило в процесуалното ни право. С мотивите си съдът посочва какви обстоятелства приема за установени, въз основа на какви доказателства и какви са правните съображения за взетото решение.

Тема 13. ПРОКУРАТУРА

Организацията на работата на прокуратурата е подчинена на принципа на единството и централизма. Това означава, че всеки прокурор е подчинен на по-горестоящия по длъжност и всички - на главния прокурор. По-горестоящият по длъжност прокурор може писмено да спира и отменя разпорежданията на по-долустоящите. Писмените му разпореждания са задължителни за по-долустоящите прокурори.

Главният прокурор осъществява надзор за законност, контрол и методическо ръководство върху дейността на всички прокурори.

Ръководителите на отделните прокуратури организират и ръководят работата им, назначават и освобождават служителите в тях.

Посочените законни изисквания към структурата и организацията на прокуратурата осигурява на тази институция условия за действеност, оперативност, възможности за своевременни реакции, дисциплинираност при осъществяване на функциите ѝ.

Първото направление на прокурорската дейност е привличане към отговорност на

лицата, които са извършили престъпления. То е свързано с правата и задълженията на прокурорите при провеждане на предварителното производство за установяване на престъпленията и на техните автори.

През време на предварителното производство прокурорът упражнява ръководство и надзор върху дейността на следователя чрез даване на указания за извършване на определени действия, проучване на събраните доказателства, проверяване на възможни версии, лично участие при извършване на следствените действия. След приключване на предварителното производство прокурорът проучва събраните доказателства, за да дойде до извода дали разследването е проведено обективно, пълно и в съответствие с процесуалните правила; дали то разкрива извършено престъпление и по кой текст на Наказателния кодекс; доказано ли е неговото авторство. Прокурорът прекратява производството когато установи, че деянието не съставлява престъпление ии наказателната отговорност е отпаднала поради амнистия; също - когато тази отговорност е погасена поради изтекла давност или деецът е починал, изпаднал е в невменяемост след извършване на престъплението; когато обвинението не е доказано. При потвърждаване и изменяване на постановлението последващ контрол се осъществява от съда. Прокурорът има възможност и е задължен да спре производството, когато извършителят на престъплението не е разкрит. Тогава той връща делото за продължаване на издирването.

Дуго направление на прокурорската дейност е наказателно-съдебният надзор. Неговото начало е изготвяне на обвинителен акт и внасянето му в съда за разглеждане, последвано от участието на прокурора в съдебно заседание като страна в наказателния процес и поддържане на обвинението от името на държавата. След произнасяне на присъдата, прокурорът може да я протестира пред въззивната и касационната инстанция.

Прокурорът действа като надзорен орган при изпълнение на наказанието. Той получава преписи от присъдите на съда, определени от закона и ги привежда в изпълнение. Неговото задължение е да участва в заседанията на съда, остановил присъдата, в които той се произнася по определени въпроси, свързани с изпълнението ѝ. Прокурорът прави предложения за предсрочно освобождаване на осъдени на лишаване от свобода лица и участва в съдебното заседание на окръжния съд по местоизпълнение на наказанието за разглеждане на предложението.

Надзорът обхваща прилагането и изпълнението на принудителните мерки. Част от тях съставляват принудителни медицински мерки. Те се вземат спрямо лице, което е

извършило общественоопасно деяние в състояние на невменяемост или което е изпаднало в такова състояние преди постановяване на присъдата или по време на изтърпяване на наказанието. Мерките се изразяват в предаване на близките със задължение за лекуване на лицето под наблюдение на съответния диспансер; принудително лекуване в здравно заведение. Мерките се определят от съда по предложение на прокурора, след разглеждането му в съдебно заседание. Други принудителни мерки се вземат по силата на отделни закони - за принудително лечение на болни от алкохолна или друга наркоманна болест; за временно настаняване на пълнолетни и маловръстни лица в специални домове и др. Самостоятелно направление в дейността на прокуратурата е т. нар. общ надзор за законност на прокуратурата. По силата на Закона за съдебната власт прокурорът може да протестира всеки незаконосъобразен акт, ако той не може да бъде отменен на основание на друг закон.

Последното направление на прокурорската дейност е участието на прокурора в граждански и административни дела в предвидените от закона случаи. Например, прокурорът участва задължително в дела за поставяне под запрещение, за осиновяване, за съставяне на акт за гражданско състояние, по жалби по Закона за административното производство и по други закони, чиито производства се разглеждат по реда на ЗАП и др. Когато прокурорът е предизвикал съдебното производство с протест или искова молба, той се явява страна в процеса и участва в него с всички права, които законът му предоставя в това качество. В останалите случаи прокурорът е участник в производството и дава заключение по направените от страните искания и по съществуващото на спора.

Тема 14. СЛЕДСТВЕНИ СЛУЖБИ.

Следствените служби са: Национална следствена служба и Окръжни следствени служби. Националната следствена служба осъществява организационното ръководство и методическа помощ за точно и еднакво прилагане на закона от всички следователи. Тя осъществява разследване по сложни дела и по дела за престъпления извършени от български граждани в чужбина. НСС се ръководи от директор, окръжни следствени служби от ръководители.

Следствените служби, като съставна част на съдебната власт, провеждат предварителното производство за извършени престъпления от общ характер, които са определени в Наказателно-процесуалния кодекс. Ова са престъпленията, които са подсъдни на окръжния съд като първа инстанция, други престъпления, конкретно визирани в кодекса, както и престъпленията, извършени от непълнолетни, от лица с

физически или психически недостатъци, които им пречат да се защитават сами, чужди граждани, а също и престъпления, извършени в чужбина. Извън тези случаи се провежда полицейско производство от дознатели.

Следователите, както и прокурорите, образуват предварително производство при наличие на законен повод и достатъчно данни за извършено престъпление. Законни поводи са съобщения (оплаквания, жалби и др.) за извършено престъпление, публикации в печата, лично явяване на лице с признание за извършено престъпление, самостоятелно разкриване от следователя на признаци за извършено престъпление. Достатъчно данни са налице, когато може да се направи основателно предположение че е извършено престъпление.

Следователите провеждат предварителното производство като събират доказателства чрез разрешените от закона доказателствени средства: свидетелски показания, събиране на веществени доказателства, огледи, претърсвания и изземвания, обиски, следствени експерименти, разпознаване на лица и предмети, обяснения на обвиняемия, очни ставки. След приключване на следствието следователите съставят обвинително постановление или такова с мнение за прекратяване или за спиране на наказателното производство, което изпращат заедно с делото на прокурора.

тема 15. АДМИНИСТРАЦИЯТА НА ОРГАНИТЕ НА СЪД. ВЛАСТ.

Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, законните интереси на юридически лица и защита на държавните интереси. За да осъществява своята дейност, освен компетентни магистрати е необходима и съдебна администрация от висококвалифицирани служители.

Основната цел на съдебната администрация е цялостно и рационално подпомагане и осигуряване на законните правомощия на едноличния орган на държавната власт – Председателя на съответния съд, прокуратур, следствие в осъществяване на неговата дейност и дейността на съдебните органи като цяло.

Организацията на съдебната администрация, функциите на службите в съдилищата и статутът на съдебните служители се урежда с „Правилник за съдебната

администрация”, ДВ бр.95/26.10.04г., в сила от 26.11.04г. Съгласно този правилник /чл.11/ съдебната администрация в съдилищата е организирана в специализирана и обща администрация.

Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на съдебната дейност в съда. Тя е организирана в следните служби :

- регистратура;
- съдебни секретари;
- деловодство;
- архив;
- служба по връчване на призовки и съдебни книжа.

Службите „деловодство” и „съдебни секретари” се ръководят от завеждащи служби. Съгласно заповед на Председателя на Административен съд – Ямбол и Правилника за съдебната администрация, са назначени двама служители на длъжността „Завеждащ служба деловодство” и съответно „Завеждащ служба съдебни секретари”. Завеждащият служба организира работата в службата; координира връзките на службата с други служби и институции; подпомага служителите в изпълнение на задълженията им; обучава съдебните служители.

Общата администрация осигурява организационно-технически дейността на Председателя на съда, съдебния администратор и специализираната администрация. Организирана е в следните служби :

- „Финансова дейност и снабдяване”;
- „Управление и поддържане на съдебните сгради”;
- „Човешки ресурси”;
- „Информационно обслужване и технологии”.

Административното ръководство на службите се осъществява от Съдебният администратор в изпълнение разпореденията на Председателя на съда.

Професионализмът на съдебните служители се разкрива чрез работата им. Той се

характеризира с етичност, компетентност и положителна нагласа. Насърчава се работата в екип. Това означава, че служителите трябва да съумеят да работят съвместно за постигане на обща цел. Работата в екип е двигателят, който позволява на обикновените хора да постигнат необикновени резултати. Знанията и уменията на съдебните служители и техния висок професионализъм непрекъснато се затвърждават с обученията на работното място и с дейното им участие в семинарите организирани от „Съюза на съдебните служители в България” и Националния институт на правосъдието.

Служителите в съдебната система се назначават след провеждане на конкурс.